

Cơm vắt

TÔ PHƯƠNG

Hồi còn đi học cấp một, cả xã chỉ có một trường học nên buổi trưa tôi phải ở lại để buổi chiều học tiếp. Vì vậy bữa cơm chiều hôm trước, trước khi cả nhà ngời vào mâm, mẹ tôi thường phải vắt cơm để trưa hôm sau tôi có cơm ăn ở trường. Mẹ lấy chiếc khăn mặt giặt sạch vắt ráo trái trên chiếc sàng tre rồi xới chừng hơn hai bát cơm đổ vào đấy. Cơm nóng, gạo lúa mới (lúc thì gạo Đồng Nai, lúc thì gạo lúa tẻ...) bốc lên thơm ngát mũi. Chờ khi cơm bớt nóng mẹ tôi cầm bốn ché khăn gấp lại và bắt đầu nhồi gói cơm thật mạnh và liên tiếp. Khi những hạt cơm đã nhuyễn và kết dính lại thật chặt, mẹ tôi vo tròn nắm cơm lại rồi dỡ chiếc khăn ra, cho nắm cơm nguội dần rồi đem cất vào củi (tủ chén). Sáng hôm sau mẹ tôi dậy sớm ra vườn rọc mấy vuông lá chuối đem vào hơ lửa rồi gói nắm cơm lại. Bên ngoài nắm cơm mẹ tôi buộc theo một gói thức ăn, lúc thì thịt heo kho mặn, lúc thì cá kho khô, lúc thì muối đậu phộng rang . . .

Sáng sớm rủ nhau đi học, tất cả bọn trẻ chúng tôi đưa nào cũng xách lưng lẳng trên tay một nắm cơm vắt. Những đứa nhà có vườn cau, thì gia đình dùng mo cau rụng nhồi cơm và gói luôn nắm cơm ấy vào mo cau. Cũng gọi là cơm vắt, nhưng cơm vắt trong mo cau dài như khúc bánh tét.

Buổi trưa tan học, chúng tôi quây quần bên nhau dưới gốc cây bàng trước sân trường mở cơm vắt ra ăn. Chúng tôi hái và trái lá bàng xanh để dọn cơm. Đứa nào cũng có một chiếc dao bằng tre (giống như chiếc dao tre ăn bánh bèo) để cắt cơm. Mỗi đứa đem theo một thứ thức ăn của gia đình mình, nên bữa cơm được dọn chung và ăn chung thật thịnh soạn. Nhiều bạn nhà nghèo mang theo cơm phải độn nhiều khoai, sắn và thức ăn thường chỉ có muối ớt; chúng tôi mời các bạn ấy cùng ăn chung với tấm lòng chân thành và thương yêu nhau.

Nắm cơm vắt chẳng những là một kỷ niệm của thời thơ ấu mà còn trở thành những kỷ niệm sâu sắc sau này với tôi. Khi lớn lên, tôi vào bộ đội và đi đánh giặc. Những lần hành quân cấp tốc để kịp nhận nhiệm vụ mới, hoặc những lúc truy kích quân địch, đơn vị không thể dừng lại để nấu cơm, nhưng đi đến đâu đều có các mẹ, các chị đứng sẵn hai bên đường liên tục ấn vào ba lô, vào tay của chúng tôi những nắm cơm vắt còn nóng hổi.

Có lần tôi được phân công xuống giúp anh nuôi để thổi cơm và nắm cơm vắt phục vụ cuộc hành quân của đơn vị dài ngày không dừng lại. Nhớ lại cách vắt cơm của mẹ tôi khi tôi còn nhỏ, tôi đã hướng dẫn và cùng với bộ phận anh nuôi vắt hàng vài trăm vắt cơm trong một thời gian ngắn. Kết thúc đợt hành quân ấy, bộ phận nuôi quân được khen thưởng vì những nắm cơm vắt để được lâu ngày mà không thiu, khi bị mưa ướt không hư hỏng. Anh em trong bộ phận nuôi quân lại bầu tôi là cá nhân xuất sắc.